

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ МОЗКОВОГО ШТУРМУ
ЯК МЕТОД МЕТАКОГНІТИВНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВBRAINSTORMING AS A METHOD OF METACOGNITIVE LEARNING
OF ENGLISH FOR ECONOMICS STUDENTS

В статті розкрито особливості проведення методу мозкового штурму як методу метакогнітивного навчання професійно спрямованої англійської мови студентів-економістів. Авторами проведено аналіз літературних джерел та показана надзвичайно висока роль даного інтерактивного методу навчання в контексті вивчення англійської мови, формування креативності, творчого мислення, навичок командної роботи. У статті визначено основні переваги методу, зокрема розвиток комунікативних навичок, активізацію професійної англомовної лексики, усунення мовно-психологічних бар'єрів та створення робочої атмосфери, яка наближена до реальних умов професійної діяльності. Показано, що метакогнітивна цінність методу полягає у розвитку здатності студентів до саморефлексії, планування та моніторингу власного мислення, а також оцінювання ефективності запропонованих рішень. Авторами порівняно можливість застосування методу мозкового штурму в традиційних та дистанційних умовах навчання, з використанням сучасних цифрових платформ (Zoom, Microsoft Teams, Miro, Padlet) для організації групової роботи та візуалізації ідей. Описано приклади вправ для студентів-економістів при вивченні професійної англійської мови, зокрема генерацію бізнес-ідей, аналіз економічних проблем, створення SWOT-аналізу, розробку рекламної кампанії та симуляцію засідання ради директорів. Показано, що використання методу з цими вправами сприяє систематизації англомовних лексичних, граматичних та стилістичних знань, розвитку навичок діалогічного та монологічного мовлення, а також формує навички командної роботи та лідерства. Стаття наголошує, що метод мозкового штурму сприяє формуванню міжкультурної та професійної комунікації, систематизації знань та закріпленню професійної лексики в реальних робочих ситуаціях. Водночас автори відзначають необхідність адаптації методу до особливостей студентської аудиторії та забезпечення зворотного зв'язку для виправлення лексико-граматичних і змістових помилок.

Ключові слова: мозковий штурм, англійська мова, студенти-економісти, інтерактивне навчання.

The article reveals the features of brainstorming as a method of metacognitive learning professional English for economics students. The authors conducted an analysis of literature sources and demonstrated the exceptionally high role of this interactive teaching method in the context of English language learning, fostering creativity, creative thinking, and teamwork skills. The article highlights the main advantages of the method, including the development of communication skills, activation of professional English vocabulary, elimination of language-related psychological barriers, and the creation of a working atmosphere that closely resembles real professional conditions. It is shown that the metacognitive value of the method lies in the development of students' abilities for self-reflection, planning, and monitoring their own thinking, as well as evaluating the effectiveness of proposed solutions. The authors compared the opportunities for applying brainstorming in both traditional and remote learning environments, emphasizing the use of modern digital platforms (Zoom, Microsoft Teams, Miro, Padlet) for organizing group work and visualizing ideas. The article contains examples of exercises for economics students learning professional English, including generating business ideas, analyzing economic problems, creating a SWOT analysis, developing an advertising campaign, and simulating a board meeting. The authors show that using this method promotes the systematization of English vocabulary, grammar, and stylistic knowledge, enhances dialogical and monological speaking skills, and fosters teamwork and leadership abilities. The article emphasizes that brainstorming contributes to the formation of intercultural and professional communication, the systematization of knowledge, and the consolidation of professional vocabulary in real work situations. At the same time, the authors note the necessity of adapting the method to the specific features of the student audience and ensuring feedback to correct lexical, grammatical, and content-related errors.

Key words: brainstorming, English language, economics students, interactive learning.

УДК 37.091.3:811.111:378.147
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.2.20>

Машкова І.М.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

Кузьменко Д.В.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

Моруґа К.О.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сучасна освіта вимагає впровадження інноваційних методів, які сприяють розвитку метакогнітивних навичок студентів. Метакогнітивні навички студентів є базовими навчальними навичками, які забезпечують формування здатності до саморефлексії, планування, моніторингу власного навчального процесу. Формування метакогнітивних навичок при вивченні англійської мови забезпечує високу ефективність навчання, запам'ятовування нової лексики, розуміння структури граматичних

конструкцій, тощо. Одним із ефективних інструментів метакогнітивного навчання є метод мозкового штурму. Мозковий штурм – це інтерактивний метод навчання, який дозволяє не лише генерувати нові ідеї, а й активно залучати студентів до процесу мислення, сприяє розвитку критичного аналізу лексичного та граматичного матеріалу, креативності та комунікативних англомовних навичок. Особливо важливим є використання цього методу в навчанні немовних спеціальностей, таких як економісти. Міждисциплінарний підхід сприяє

інтеграції знань англійської та фахових дисциплін, і розвитку навичок командної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Використання інтерактивних технологій, якою є метод мозкового штурму, займає важливе місце у навчальному процесі. О. Горбаньова розглянула інтерактивні технології як один із найефективніших способів підвищення мотивації студентів ЗВО до вивчення іноземної мови [2]. Дане дослідження показує, що інтерактивні методи сприяють розвитку комунікативної іншомовної компетентності та формуванню навичок міжособистісної взаємодії. Метод мозкового штурму є ефективним підходом у викладанні іноземних мов. О.В. Волошина довела його дієвість у розвитку креативного мислення та комунікативних навичок студентів [1], Ю.М. Несін зазначає, що мозковий штурм є ефективним засобом комунікації англійською мовою у малих групах [8], а С.О. Суслевець порівнює цей метод із традиційними підходами при викладанні медичної лексики та доводить його перевагу в контексті опанування фахової лексики [9]. Застосування технологій, таких як веб-квести та інтернет-проекти, в яких також застосовується мозковий штурм, були досліджені українськими педагогами. О.Г. Киясова та Н.К. Лямзіна продемонстрували ефективність веб-квестів із елементами мозкового штурму та прийняття несподіваних рішень у навчанні англійської мови майбутніх економістів, зокрема у формуванні професійної мовної компетенції [5]. Т.О. Костюк та Н.Л. Драб проаналізували використання інтернет-проектів, наголосивши на їх ролі у розвитку міжкультурної комунікації та інтеграції студентів у міжнародне професійне середовище, особливо при виконанні спільних проєктів та постановці початкових завдань [6]. Особливе значення набуває використання мозкових штурмів відносно формування іншомовної професійної комунікативної компетенції. Н.С. Демченко дослідила цю тему серед студентів-економістів, та підкреслила важливість практичної спрямованості завдань [3]. О.С. Зінченко розглянула питання міжкультурного ділового спілкування студентів немовних спеціальностей, вказуючи на важливість урахування культурних особливостей при навчанні [4]. М.Є. Шепель та І.Г. Новаченко дослідили розвиток критичного мислення студентів економіко-управлінських спеціальностей, і використання таких завдань як мозковий штурм на заняттях англійської мови, і показали прямий зв'язок між даним методом та розвитком критичного мислення [10]. Питання мозкового штурму вже підіймалось в роботі співавторки статті, К.О. Моруги, коли було визначено мозковий штурм як один з інтерактивних методів навчання англійської мови, метод активізації пізнавальної діяльності студентів немовних спеціальностей [7]. Отже, всі проаналізовані праці, присвячені інтерактивним

методам вивчення іноземної мови (англійської) та формування англомовної професійної компетентності містять інформацію про доцільність використання інтерактивних групових креативних методів навчання, яким і є мозковий штурм.

Виокремлення невирішених частин загальної проблеми. Попри широке використання мозкового штурму в педагогічній практиці, питання його ефективності як метакогнітивного інструменту навчання потребує подальшого вивчення. Зокрема, актуальним є дослідження умов, за яких цей метод максимально сприяє розвитку метакогнітивних навичок, а також аналіз особливостей його адаптації до потреб сучасного освітнього процесу.

Мета статті – визначити особливості проведення, типологію завдань, основні недоліки мозкового штурму на заняттях з англійської мови студентів-економістів як метакогнітивної стратегії.

Виклад основного матеріалу. Метод мозкового штурму є інтерактивним методом навчання, який представлений на колективним генеруванням ідей. Зміст методу полягає у швидкій генерації ідей за зазначеною темою, без критики чи оцінювання зі сторони інших. Всі учасники мають рівні права по пропозиції ідей, і важливо згенерувати найбільшу кількість ідей за визначений часовий проміжок. Метакогнітивність мозкового штурму при вивченні професійної англійської мови студентами-економістами полягає в розвитку комунікативних навичок, практиці говоріння із використанням професійної лексики. Для проведення мозкового штурму студенти-економісти повинні не тільки засвоїти професійну англомовну лексику, але і виявити розуміння змістового контексту. Окрім цього, метод мозкового штурму ефективний для розвитку граматичних та стилістичних знань, за умови подальшого зворотного зв'язку та виправлення помилок. Найголовніше – відтворюється робоча атмосфера студентами-економістами, а також метод сприяє усуненню мовно-психологічного бар'єру до говоріння. В межах організації методу, студентам визначається завдання англійською мовою, вони мають час на підготовку та починають генерувати ідеї, які пізніше обговорюються, і підводяться підсумки. Таким чином, студенти систематизують власні знання, та проявляють комунікативні навички.

Сучасні цифрові платформи значно розширили можливості організації мозкового штурму, із використанням застосунків Zoom, Microsoft Teams, Google Meet для відеоконференцій, а також інтерактивних ресурсів Miro, Padlet, Google Jamboard чи Mentimeter для колективної роботи та візуалізації ідей. Це забезпечує не лише ефективну комунікацію між учасниками, але й сприяє інтерактивності та залученню студентів до обговорення у реальному часі.

Дистанційне навчання потребує адаптації традиційного формату мозкового штурму. Одним із

важливих аспектів є попереднє технічне налаштування, забезпечення стабільного інтернет-зв'язку та доступу до необхідних платформ. Ефективна організація передбачає створення малих груп за допомогою функцій, таких як «Breakout Rooms», що імітує командну роботу в офлайн-форматі. Важливо також, щоб викладач надав чіткі інструкції та розподілив ролі між учасниками, що забезпечить структурованість процесу та сприятиме досягненню навчальних цілей.

Мозковий штурм як метакогнітивна стратегія сприяє не тільки розвитку комунікативної компетентності англійською мовою, а також розвитку здатності планувати процес мислення, формулювати цілі, моніторити власний внесок у командну роботу та оцінювати ефективність запропонованих рішень.

Інтеграція фахового контенту в процес мозкового штурму є ще однією важливою особливістю. Для студентів-економістів англійськомовні теми можуть включати аналіз ринку, розробку бізнес-планів чи обговорення фінансових стратегій. Використання англійської мови у таких дискусіях забезпечує не лише практику мовних навичок, але й формування міжкультурної та професійної комунікації. Завершальним етапом мозкового штурму є обговорення результатів, яке може включати самооцінку студентів із виправленням змістових та лексико-граматичних помилок, зворотний зв'язок від викладача з таким само виправленням помилок та їх роз'ясненням, та аналіз досягнутих результатів. Таким чином, мозковий штурм у поєднанні із сучасними технологіями стає дієвим інструментом для розвитку англійськомовної професійної компетентності студентів-економістів.

Проаналізуємо основні типи вправ із застосуванням мозкового штурму на заняттях англійської мови у студентів-економістів

1. Генерація бізнес-ідей. Вправа спрямована на розвиток професійної лексики, креативного мислення та комунікативних навичок. Студенти розподіляються на групи по 4-5 осіб. Кожна група отримує завдання протягом 10 хвилин згенерувати бізнес-ідеї у сфері надання фінансових послуг, організації екологічно дружнього бізнесу, або започаткування ІТ-стартапу, із використанням англійськомовної лексики на дошці. Усі ідеї записуються на інтерактивній дошці. Після завершення групи презентують свої ідеї англійською мовою, а інші учасники обговорюють їх переваги та недоліки. Це сприяє систематизації знань англійськомовної тематичної лексики та навчанню стилістики аргументації.

2. Рішення проблем. Студенти аналізують реальні економічні проблеми, сформульовані англійською мовою. Вправа сприяє формуванню критичного мислення та розвитку навичок монологічного та діалогічного англійськомовного говоріння.

Можливо запропонувати економічні питання: «Як зменшити рівень безробіття в країні?» або «Як залучити іноземні інвестиції в проєкт?». Студенти працюють у групах, та дебатують в загальній групі. В кінці викладач виправляє мовні та змістовні помилки, та дає можливість корекції сказаного.

3. Створення SWOT-аналізу. Вправа допомагає студентам освоїти основи стратегічного планування англійською мовою. Студенти мають проаналізувати показники діючої компанії, наприклад, Amazon чи Tesla, за SWOT-аналізом, тобто визначити сильні та слабкі сторони компанії, можливості та загрози. Результати обговорюються в малих групах англійською, записуються, кожна група презентує висновки. Таким чином, студенти систематизують вивчену економічну лексику в змістовному контексті, а також розвивають навички мислення.

4. Ідеальний продукт. Студенти мають створити «ідеальний продукт» у певній категорії, наприклад, екологічно чистих товарів або технологічних гаджетів. Групи описують англійською мовою зміст продукту, ринок збуту, цільову аудиторію та конкурентні переваги. Кожна група презентує свій продукт, студенти голосують за найкращу ідею. Вправа сприяє розвитку мовних і творчих навичок, а також практиці командної роботи.

5. Симуляція засідання ради директорів. Студенти імітують засідання ради директорів компанії, спілкуючись англійською мовою. Кожен учасник отримує роль, генерального директора, маркетолога чи фінансового директора. Студенти мають вирішити задану проблему: розширення на нові ринки чи оптимізацію витрат. Кожен студент презентує свої ідеї та аргументи англійською мовою, в кінці отримує зворотний зв'язок від викладача.

6. Розробка рекламної кампанії. Завдання вправи- створити концепцію рекламної кампанії для нового продукту, яка має містити англійською мовою слоган, медіа-стратегію та визначення цільової аудиторії. Групи розповідають ідеї у формі короткої презентації англійською мовою, із отриманням зворотного зв'язку від викладача.

7. Обговорення економічних тенденцій. Студенти аналізують англійськомовну статтю або новину з економічної тематики, наприклад, про тенденції у світовій електронній комерції. Викладач пропонує студентам обговорити зміст матеріалу, а потім у форматі мозкового штурму спрогнозувати розвиток тенденції. Це дозволяє студентам засвоювати нову лексику, розвивати аналітичне мислення та вдосконалювати навички дискусії англійською мовою.

Основними перевагами методу мозкового штурму на заняттях іноземної мови у студентів-економістів є активізація пізнавальної діяльності, активне вживання професійної лексики, заохочення до говоріння всіх студентів незалежно від рівня, подолання психологічного бар'єру говоріння

іноземною мовою, а також відпрацювання фахової лексики в робочих ситуаціях. Недоліками такого методу є небажання студентів брати участь в командній роботі чи несерйозне ставлення до вправ як до гри, неможливість контролювати одночасно всіх учасників, зважаючи на темп, а також нехтування дотримання граматичних правил при говоріння, коли за правилами методу викладач не має виправляти помилки одразу. В цілому ж, використання методу сприяє розвитку англомовної професійної компетентності за рахунок вживання професійної англомовної лексики у практично спрямованих ситуаціях.

Висновки. Метод мозкового штурму є дієвим методом розвитку професійної англомовної компетентності студентів-економістів. Його застосування сприяє активізації пізнавальної діяльності, подоланню мовно-психологічних бар'єрів, формуванню навичок критичного та аналітичного мислення, а також практичному використанню професійної лексики у реальних чи змодельованих робочих ситуаціях. Застосування сучасних цифрових платформ, таких як Zoom, Microsoft Teams, Miro чи Padlet, значно розширює можливості проведення мозкового штурму. Ефективність методу зростає завдяки інтеграції фахового контенту в навчальний процес. Виконання завдань, таких як створення бізнес-ідей, SWOT-аналізу, розробка рекламних кампаній чи симуляція засідань ради директорів, сприяє не лише розширенню професійної лексики, а й формуванню міжкультурної та професійної комунікації. Загалом, метод мозкового штурму є універсальним інструментом, який може бути адаптований до різних форматів навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волошина О. В. Використання методу мозкового штурму у викладанні іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 38. С. 28–33.
2. Горбаньова О. та ін. Інтерактивні технології у викладанні іноземної мови у ЗВО. *Scientific review*, 2022, № 2(82): С. 74–82.
3. Демченко Н.С. Формування іншомовної професійної комунікативної компетенції студентів-економістів. *Молодий вчений* 3 (2) (2019). С. 281–285.
4. Зінченко О.С. Формування навичок міжкультурного ділового спілкування студентів немовних спеціальностей. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2020, вип. 191. С. 87–91.
5. Киясова О.Г., Лямзіна Н.К. Застосування технології вебквест у навчанні англійської мови майбутніх економістів. *Information Technologies and Learning Tools* 2019, вип. 74(6). С. 177.
6. Костюк Т.О., Драб Н.Л. Використання інтернет-проектів у процесі навчання англійської мови майбутніх економістів. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ [Електронний ресурс]: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (5 березня 2016 р.). К.: КНЕУ, 2016. 233 с. ISBN 978-966-956-090-1*. 2016.
7. Моруга К. О. Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011, вип. 95. С. 154–159.
8. Несін Ю. М. Використання мозкового штурму як ефективного засобу комунікації англійською мовою. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки*, 2017, № 1. С. 237–242.
9. Сусловець С.О. Ефективність методу мозкового штурму у порівнянні з класичними методами при викладанні медичної лексики студентам-медикам. *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання*, 2017, № 21. С. 295–303.
10. Шепель М.Є., Новаченко І.Г. Розвиток навичок критичного мислення у здобувачів економіко-управлінських спеціальностей на заняттях з іноземної мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2024, вип. 213. С. 255–260.